



Látogatás Lenin elvtársnál

1966-ban a Madách Színház moszkvai vendégjátékra ment. Végzős főiskolás voltam, de már kisebb-nagyobb szerepeket játszottam, és ami ennél fontosabb, a legendás társulat befogadott. A vendégjáték hatalmas sikerrel zajlott. *Hamlet*, *Kispolgárok*, *Magyar Elektra*, *Kocsonya Mihály házassága*. *Ajtay*, *Gábor Miklós*, *Szászros*, *Márkus*, *Pécsi*, *Kiss Manyi*, *Tolnay*, *Szénási*, *Gyenge Árpád*, *Vámos László*. Istenem!

Egyik szabad délutánt a mauzóleumba vonult a társulat *Vlagyimir Iljics Lenint* meglátogatni. A vendégjáték alatt eligazítás eligazítást követett. Mi tilos, mi kötelező, mit lehet, mit szabad. A látogatás előtt azonban intenzív oktatásban részesültünk: hogyan kell viselkedni a mauzóleumban! Természetesen nem filmezzünk, nem fényképezünk, nem beszélgetünk, nem nevetgélünk, nem puszogunk. Egyenletes tempóban, folyamatosan haladunk, és nem lassítunk az üvegkoporsó előtt sem. A helyhez illő módon viselkedünk. Kicsit furcsálltam, hogy sokszoros Kossuth-díjas művészeket kisiskolásként kezelnek, de hát ők tudták, amit tudtak.

A mauzóleum bejárata előtt, a Moszkvában oly divatos és megsokszorozott hosszú sorba rendeződtünk. A sors engem Kiss Manyi és Márkus La-

ci közé sorolt. Manyika már a bemenetel előtt veszedelmesen alkalomhoz illő arcot vágott, ezen Márkus vinyogva vihogott, Manyika azonban vészjóslóan rávillantotta szemét, mint egy hivatásos gyezsúrma, mire persze az egész sor fuldokolni kezdett a röhögéstől.

Végül azonban ünnepélyesen nyílt a kapu, mi rémülten rendeztük a pofánkat, és elindultunk. A sor némán, lassan csoszogott a marcona fegyveres örök sorfala között, s került meg az üvegkoporsót.

Egészen Manyikáig!

Mert ő, ahogy a koporsó fejrészéhez ért, hirtelen megállt, föltartóztatva ezzel a sort és a rendet, közelebb hajolt Lenin elvtárhoz, nézte gyanakodva, majd csodálkozó hangon ennyit mondott: – Gyerekek! Ez a *Petrik Jóska!*

Azt hiszem, ilyen gyorsan még nem csoszogott ki sor a mauzóleumból. ♣

Partizánok

A moszkvai vendégjátékot megelőző eligazítások valamelyikén azt is szigorúan lelkünkre kötötték, hogy a társulat soha ne szóródjon szét. Sem a múzeumokban, sem a GUM Áruházban, és a délutáni városnéző sétákon sem. Alkossunk mindig csoportot, a „gruppa” amúgy is varázsszó a szovjetben. Rengeteg előnye van. Ha „gruppa” vagy, bemehetsz éttermekbe, leülhetsz, sőt, enni is kapsz egy-két órán belül. Előnyt élvezel áruházakban, vonaton, uszodában, de még az állatkertben és a temetőlátogatásokon is.

A „gruppaság” természetesen alapfeltétele a mauzóleum meglátogatásának. Azonban minden csoportban vannak renitensek, partizánok, akik egyénileg akarják felfedezni a terepet.

A Madách társulatából is két bátor partizán egyéni akcióba kezdett. Két tüneményes, idős színész: *Dajbukát Ilona*, édes, mosolygós, pincny, gömbölyű néni, és ellentéte, *Soltész Anni*, hórihorgas, szikár, *Agatha Christie*-szerű angol lady.

Eldöntötték, parancs ide, parancs oda, ők nem állnak be a birkasorba, egyénileg fognak kéttagú „gruppát” alkotni, és igenis szétszóródnak Moszkvában.

Az aznap eligazító parancsból tudták, hogy a társulat pontosan 12 óra körül közösen meglátogatja a mauzóleumban Lenin elvtársat.

Mivel a nagy Lenin feltétlenül látni akarták, szinte futva érkeztek a Vörös térre. A televízióban oly sokszor látott teret azonnal felismerték, a Kreml toronyóráját is, a mauzóleumot azonban sehogyan sem találták. Pedig mint később kiderült, ott álltak az oldalánál, de föl sem tételezték, hogy egy ilyen vacak, földszintes házacskában nyugszik a hatalmas Lenin.

Soltész Anni, akinek *Székely Mihályhoz* hasonló, bár annál talán kicsit mélyebb basszus hangja volt, oda-ment az épület sarkánál diszorséget

A jövő dala

„Oh hallom, hallom a jövő dalát,
megletem a szót, azt a nagy talizmánt,
mely a vén földet ifjává teszi...”

álló kiskatonához, és ízes magyar nyelven, de lassan, tagolva, remekül artikulálva és hatalmas hangerővel ráordított:

– Vitéz elvtárs! Hol tekinthető meg a bebalzsamozott tetem?

A szovjet kiskatona sápadtan, dermedten és rémülten bámult maga elé, úgy téve, mintha sem ő, sem ez a hotentottául bőmbőlő, félelmetes hölgy, sőt a Vörös tér sem létezne.

Az icipici Dajbukát Ilona fejét roszszállóan ingatva udvariasan odébb toltta a hatalmas Soltész Annit, jelezve, hogy nyelvtudás nélkül itt a világbírodalom közepén bizony nem mennek semmire. A kiskatona elé állt, megrángatta kabátujját, fölägaskodva és két karját, mint egy bűbájosan alvó csecsemő, hátracsapva, ezt fuvolázta:

– Kamerád! Who shclafen Lenin?

A Vörös Hadsereg becsületes kiskatonája talán még most is ott áll, az azóta üresen tátongó mauzóleum oldalánál.

Így lelkendezik Ádám az ember tragédiája prágai színeben.

Tanulhattam volna tőle, ma nem itt tartanék, már régen óriásplakát lennék és reklámszatyor, de hát mit tegyek, szegény ide, szegény oda, nem érzem meg, hogy akkor, annak idején a jövő szele süvített el mellett, mégpedig végérvényesen.

A Tragédia-film Ádámjaként ültem a babérjaimon, fogadtam a gratulációkat, vetületeken és közönségtalálkozókra okoskodtam, vidékre jártam – természetesen ingyen –, ahol a mozik degeszre teltek és a díszelőadások után beszélgettünk, vitáztunk késő éjszakáig, majd hazautóztunk, dögfáradtan. És még boldog is voltam!

Egy ilyen hajnali hazatérés után néhány perccel, éppen elszundítottam, amikor csöngött a telefon. Kábultan vettem fel a kagylót, a vonal túlsó oldalán egy izgatott hang habrált:

– Drága művész úr! A Centrum reklámfilmöt beszélek, de hozzánk tartozik az Otthon Áruház, a Corvin, és miénk lesz hamarosan a Röltex is. Művész úr! Támadt egy kolosszális ötletünk. Világbajnok! Ön, drága művészem, remekel Ádámként a Tragédia-filmben. Ha van Ádám a világon, hát ön, kérem az! Hogy mindjárt a dolog közepébe vágiak, szabad tisztelettel megkérdezem, megvan még önnek az Ádám-kosztümje?

– Mim? – kérdeztem elhűlve.

– A kosztümje! A művész úr Ádám-kosztümje!

A kérdés annyira váratlan és annyira idióta volt, hogy bele sem gondoltam a lényegbe, hogyha mása nincs is meg az embernek, de az Ádám-kosztümje mindenkinél megvan.

– Uram! – próbáltam magam lenyugtatni. – Mi okból érdeklí önt hajnalán az én Ádám-kosztümöm?

– Művészem! Nem fogja elhinni, mi kitaláltuk a nagy durranást. Az Éva művésznővel fenn tetszenek állni a Cent-

rum Áruház tetején, mint egy Paradicsomban, természetesen Ádám- és Éva-kosztümben, és a művész úr azt mondaná kesernyésen, hogy elege van mindenből, és legszívesebben le tesszenc ugrani a mélybe, de erre Éva művésznő azt válaszolná – megnéztük a filmben, a szitu oszposz azonos lenne, persze picit más szavakkal –, hogy ne tessék leugrani, mert minden jóra fordul:

– Biztosítva áll a jövő, mert minden hétfőn Centrum-hétfő.

Megharaptam az ujjamat, hogy biztosan ébren vagyok-e. Éreztem, hogy erre az orbitális baromságra nem tudok méltó módon reagálni. Ha ordítok, ha elküldöm az anyukájába, az mind semmi. Azután egyszerre csak kábult agyamból nekem is kipattant egy szikra. Ha van valaki e magyar honban, aki ezt a helyzetet le tudja rendezni, az csakis kizárólag a híresen diplomátikus, türelmes *Mensáros Laci* lehet!

– Uram! – mondtam, miután összedtem magam egy kicsit. – Szenczi-ós az ötlet! Óriási! De hogy a „Tragédiánál” maradjunk: istenkisértés ebből a világbajnok vállalkozásból kihagyni *Lucifert*. Ebben a szuperfilmben csak ő mondhatja ezt a Centrum-hétfő költeményt. Az lesz aztán az igazi durranás! Uram! Hívja fel, most rögtön Mensáros művész urat, aki a filmben *Lucifert* játsza. Adja elő neki részletesen ezt a konzensziális ötletet, és meglátja, a művész úr reagálása leírhatatlan lesz.

Erről a reklám-művészről én soha többet nem hallottam. Amit viszont Mensáros Laci hörgött nekem tíz perc múlva a telefonba, azt a rövid, de szafatos monológot, nem tehetném ki a Centrum kirakatába.